

✓ **Lärare utan yrkeserfarenhet.**

✓ **Övningslokaler saknas.**

✓ **För lite byggmaterial, få verktyg.**

✓ **Elever luras på praktikplatser.**

✓ **Kursplaner följs inte.**

Läs sanningen
om **Praktiska
Sverige**, skolan
som gjort nära
20 miljoner i vinst.

TEXT: NINA CHRISTENSEN
FOTO: MAGNUS LIAM KARLSSON

PRAKTISKA
Gymnasiet

BYGGNADS
arbetaren
AVSLÖJAR

"DE VILL BARA TJÄNA PENGAR"

”Vi hade sammanlagt åtta bygglärare under våra tre år på Praktiska i Täby. Det blev ingen kontinuitet, lärarna visste inte vad man kunde”, säger David Dahlborg (vänster) och Alexander Wallin (mitten).

Byggläraren Ingemar Boström har jobbat på flera olika gymnasier. Han menar att Praktiska är ointres-

”Jag hade för många elever. Jag skulle ansvara för att de lärde sig rätt saker ute på praktiken, och samtidigt sköta undervisningen för de årskurser som var inne i skolan”, säger Ingemar Boström.

”VI VAR 70 ELEVER

på två lärare. Vi hade en tom lokal, inga styrdokument, ingenting. Vi fick jobba efter vårt eget huvud. 60 procent av eleverna hade särskilda behov, man tog in sådana som inte hade fullständiga betyg från grundskolan. Men det fanns **INGA EXTRA RESURSER** för dem. De sparade på allt. Det fanns ingen skolpsykolog, ingen kurator, inga specialpedagoger. Jag som bygglärare fick sköta även den biten”

Kurt, fd bygglärare på en av Praktiskas skolor i Stockholmsområdet

”Jag **SKICKADE INTE IN EN ENDA VECKORAPPORT** när jag var ute på praktik om vad jag gjorde på praktiken under det sista året. Läraren hade ingen koll alls. Det kändes som att **HAN INTE BRYDDE SIG.**”

Anders 19 år, fd elev på Praktiska i Mellansverige (Namnen är fingerade)

HÖSTEN 2012. Det är stormöte på Praktiska gymnasiet i Täby.

Ett fyrtiotal föräldrar och elever är samlade i en av skolsalarna. Stämningen är spänd. Det är föräldrarna som har kallat till möte. En del är upprörda. De vill veta vad det beror på att lärare efter lärare slutar på skolan. Föräldrarna menar att personalomsättningen leder till oreda, dålig organisation, missförstånd, dålig uppföljning och att utbildningarna inte fungerar. Representanter från företaget är där och svarar på frågor.

– Vi fick undanlidande svar, om att de skulle ta upp problemen med ledningen. Men det hände inget, berättar snickarlärningen David Dahlborg, två år senare.

Han har precis tagit studenten och hans dom över skolan är hård:

– Det har varit för jävligt. Vi fick inte material att träna på i skolan så vi var helt okunniga när vi kom ut på praktik. Man kände sig dum. Det var ständigt ”köpstopp” på skolan. Vi fick inte ens arbetskläder. Elever pantade burkar för att köpa pingisgrejer, men pengarna användes också till att köpa elmaterial, sånt material som skolan ska stå för.

PRAKTISKA SVERIGES byggprogram finns på 33 orter i landet. De flesta elever på skolan går ett yrkesprogram med lärlingsinriktning. Hälften av skoltiden utgörs av praktik, och hälften av undervisning i skolan. Bygg- och anläggning är en av Praktiskas paradgrenar, sett till antalet elever. Tusentals ungdomar har lämnat bygg- och anläggningsprogrammets lärlingsinriktning på Praktiska sedan 2008. Eftersom Praktiska har specialiserat sig på lärlingsprogram lockas många elever med behov av lite extra stöd i teoretiska ämnen, till skolorna.

Men hösten 2013 riktade Skolinspektionen hård

kritik mot samtliga av koncernens skolor, när det gällde hur man tog hand om elever med behov av särskilt stöd. Inte på någon skola när samtliga elever lägst godkänt i betyg, i samtliga kurser, och det saknades speciallärare på nästan alla skolor. Skolinspektionen pekade också på att det finns ett stort antal visstidsanställda lärare utan pedagogisk examen på skolorna, och att lärare undervisar i ämnen de varken har utbildning för eller yrkeserfarenhet av. Man har också kritiserat bolaget för att ge sken av att det finns branschspecifika praktikplatser till alla lärlingselever, vilket inte finns.

Hösten 2013 stängdes Praktiska Tumba, eftersom skolan inte rättat till de brister Skolinspektionen tidigare pekat på, och myndigheten beslutade i våras om sex förelägganden med viten på sammanlagt 3,6 miljoner kronor, fördelade på sex skolor på olika orter i Mellansverige.

Ingemar Boström har varit bygglärare på Praktiska Täby. Han menar att Praktiska Sverige AB är ointresserat av att göra rejäla investeringar i verksamheten.

– När jag skulle få min anställning förlängd efter sex månader, krävde jag att en ny bygglärare skulle anställas. Helt enkelt för att jag skulle hinna ge eleverna alla bitar i enlighet med ämnesplanerna och skolverkets riktlinjer. Men jag fick nej. Då slutade jag, eftersom jag insåg att ledningen inte ville satsa på en bra byggutbildning, säger Ingemar.

Han berättar om en pressad arbetssituation: hur han hoppade in och fick ta inriktning måleri, när det saknades lärare, trots att han inte är målare. Resursbristen gjorde att han ofta inte hann sätta sig in i vad enskilda elever kunde, innan betygen sattes.

– På de kommunala gymnasier jag varit på, brukar bygglärarna oftast dela upp arbetsuppgifterna mellan sig. En lärare undervisar i skolan, och en åker runt och

PRAKTISKA

serade av att göra rejäla investeringar i lärare, material, verktyg och maskiner för byggeleverna.

följer upp elever som är ute på praktik för att man ska få koll. Det är jätteviktigt att ha koll, annars kan man inte sätta rätt betyg, säger Ingemar.

PRAKTISKA ÄGS AV bolaget Vindora AB, som i sin tur ägs av det nordiska riskkapitalbolaget FSN Capital, som fonderar pengar i skatteparadiset Jersey. FSN Capital äger förutom Praktiska, bland annat elektronikföretag, IT-företag, sjukvårds-, kosmetik- och klädföretag.

Affärsidén är att öka värdet bland annat genom att expandera i flera länder. Peter Möller, partner i FSN Capital, säger till tidningen Dagens Industri att FSN Capital brukar äga ett bolag mellan fem och sju år, innan man säljer. 2013 gjorde bolaget en vinst på nära 20 miljoner kronor.

ELEVEN DAVID DAHLBERG berättar om klasskamrater som inte fick någon praktikplats, och som borde ha fått träna på olika moment i skolan i stället, under praktikdagarna då de övriga var ute på byggen.

Vad gjorde de eleverna då?

– De satt och spelade på sina mobiler och väntade. De fick inga arbetsuppgifter. Sedan fick de inget betyg. De förlorade ett helt år. Några bytte skola och fick gå om en hel årskurs för att få riktiga lektioner och betyg, säger David Dahlborg.

Vi sitter i en byggbod på ett NCC-bygge i Täby Centrum, långt från den skolmiljö David lämnade i våras, när han tog studenten. Davids klasskamrat Alexander Wallin har fått lärlingsanställning på NCC, där hans pappa jobbar. Alexander berättar:

– Jag fick ingen teoretisk undervisning om betong,

”Vårt mål är att vara Sveriges främsta yrkesutbildare”, lyder Praktiskas slogan på hemsidan.

trots att det är min inriktning. Vi hade ingen anläggningskurs, trots att det ska ingå. Ingen lärare kom ut till mig på praktiken under mitt sista skolår. Läraren sköt fram sitt arbetsplatsbesök hela tiden, till nästa vecka och nästa vecka, men han kom aldrig ut och pratade med mig för att höra vad jag hade lärt mig.

Lars Tullstedt, ansvarig för utbildningsfrågor på Sveriges Byggindustrier, berättar att branschorganisationen riktat kritik mot att det saknas utrustade

övningslokaler på flera av Praktiskas skolor.

– Vi känner en stark oro för att många av de här eleverna inte har fått en fullvärdig yrkesutbildning som uppfyller ämnesmål och kursplaner när de kommer ut, säger Lars Tullstedt.

FÖR ATT UNDERLÄTTA FÖR ELEVER och deras föräldrar när de ska välja gymnasieskola har branschen infört en ”Branschrekommendation”, en slags kvalitetsstämpel på de skolor som uppfyller näringslivets krav. Endast två av Praktiska Sveriges 33 skolor har sökt och fått en branschrekommendation. Samtidigt har över 65 procent av övriga gymnasieskolor, kommunala och enskilda, sökt branschrekommendation och fått det. (111 skolor av 172)

Solen gassar. Det är varmt i NCC:s byggbod där vi sitter. Alexander säger att han har haft tur. Hans pappa, som jobbar på NCC, hjälper honom att ta igen de kunskaper som skolan inte kunde ge.

– Man blir så förbannad, de vill bara tjäna pengar, säger David. ●

”DE BEHANDLAR SIN PERSONAL ILLA. Sedan jag började på Praktiska, har hälften av alla lärare slutat på min skola. Jag är inne på den tredje rektorn. **REKTORERNA FÅR FÖR LITE STÖD** uppifrån.”

Åke, bygglärare på Praktiska i södra Sverige

”Rektorn samlade alla yrkeslärare. Vi uppmanades att **KONTAKTA PRAKTIKPLATSERNA**, och fråga dem om den statliga ersättning som skulle gå till praktikplatsen **KUNDE SKÄNKAS TILL SKOLAN I STÄLLET.** Jag tyckte det var fel, eftersom pengarna var tänkta som ersättning till branschen.”

Kurt, fd bygglärare på en av Praktiskas skolor i Stockholm (Namnen är fingerade)

NÄSTA SIDA
Chefen svarar på kritiken

"JAG TYCKER ATT VI HAR TAGIT TAG I PROBLEMET"

Patrik Wigelius, kvalitetsansvarig på Praktiska Sverige AB, svarar på kritiken.

Redan hösten 2013 kom Skolinspektionen med kritik mot Praktiska. Nu riskerar sex enskilda skolor höga vitesbelopp. Varför tog ni inte tag i problemen direkt?

– Det gjorde vi, vi tog tag i det direkt. De flesta punkter har vi åtgärdat, men vi är inte helt framme på en del skolor.

Men är inte det allvarligt att det ska behöva gå så långt som till ett vitesföreläggande?

– Vissa frågor tar tid att komma tillrätta med. Det är inte bara att ändra en formulering i ett dokument eller anställa en lärare till, vi måste i vissa fall även ändra ett arbetssätt. Ambitionen är att ha riktigt bra skolor och utbildningar.

Ni ger för lite stöd till elever som behöver extra hjälp med vissa ämnen. Ser du någon anledning att vara extra självkritisk när det gäller detta?

– Jo, men det måste nog alla vara. Nästan 70 procent av samtliga skolor i Sverige som inspekteras, får kritik på just den här punkten. Kanske gjorde vi misstaget att för länge förlita oss på våra små elevgrupper och lärartäta skolor. Sedan en tid anställer vi speciallärare.

Byggleverna på Praktiska Täby har haft åtta bygglärare och tre rektorer på tre år. Varför ger ni inte byggläroarna fasta anställningar så att det blir lite kontinuitet?

– Till yrkeslärare utan pedagogisk examen erbjuder vi en ettårig intern utbildning innan vi anställer dem på en tillsvidare tjänst. Det är naturligtvis inte bra med hög personalomsättning, men vi tror det blir bättre på sikt med rätt personer och rätt kompetens.

Sveriges Byggindustrier vill att eleverna ska få tillgång till bättre övningslokaler, med maskiner och material att öva på inför praktiken. Hur ser du på den kritiken?

– Vi har skolor, där byggbranschen inte alls för fram detta som ett problem, och på andra håll finns den här kritiken. Vi lyssnar på branschens synpunkter. Alla våra skolor har verkstäder och utrustning så att vi kan genomföra hela utbildningen inne på skolan, men vårt koncept är att eleverna ska lära sig så mycket som möjligt på en arbetsplats.

Varför har endast två av 33 skolor med bygg- och

Patrik Wigelius, kvalitetsansvarig för Praktiska Sverige AB, anser att resurserna räcker till.

anläggningsprogram blivit branschgodkända inom Praktiska?

– Jag vet faktiskt inte det. Vi har ambitionen att alla skolor ska vara branschrekommenderade. Rektorer och vi får jobba mer intensivt med frågan.

Elever på Täby Praktiska fattade beslut i elevrådet om att panta burkar som de köpte elmaterial till elprogrammet för. De ville ha material att jobba med i skolundervisningen och tog tag i situationen själva.

– Skolan ska stå för allt undervisningsmaterial eleverna behöver. Något annat är inte acceptabelt. Är det stor personalomsättning på lärare och rektorer under kort tid så kan det bli fel, men jag tycker att vi har tagit tag i problemet. Vi har en bra dialog med eleverna på Täby i dag och en ny rektor på skolan.

Lärarna hinner inte följa upp vad eleverna gör på praktiken. Det finns elever som inte fått något lärarbesök på ett helt år.

– Jag vet att en hel del lärare och rektorer har det tufft med att få schemalaggningsen att gå ihop. Men det är enligt min bedömning fullt möjligt att klara detta, med bra planering.

Du skjuter över ansvaret på rektorerna?

– Jag kan ju inte som huvudman styra rektors detaljplanering. Som huvudman

bedömer jag att resurserna ska räcka till.

Enligt skolinspektionen och två av mina lärarintervjuer uppges att lärare blir tillfrågade av sina rektorer att undervisa i ämnen de varken hade pedagogisk examen i eller yrkeserfarenhet av.

– Rektorn får göra detta vid korta vikariat eller sjukdom, men rektorn anställer ingen personal, utan det gör huvudmannen, och då ser vi till att det finns en pedagogisk utbildning, eller yrkeserfarenhet. ●

19,1

MILJ KRONOR

Vinst för Praktiska Sverige AB 2013.

2

av 33 av Praktiskas skolor med byggprogram har sökt och blivit branschrekommenderade.

Arbetsgivarna lurades på bidrag

Praktiska Sverige har kasserat in stora summor i statsbidrag för sina lärlingsutbildningar.

2008 inrättade regeringen ett statsbidrag på 25 000 per lärlingselev och år. Pengarna gick till de skolor som drog igång lärlingsinriktningar på sina yrkesprogram. Men politikernas syfte med bidraget var också att stödja de arbetsgivare som tog emot elever. Praktiska, som fram till 2011 ägdes av företaget Baggium, fick totalt cirka 200 miljoner kronor fram till 2011. Efterhand har det visat sig att merparten av pengarna hamnade i koncernens egna fickor och arbetsgivarna fick inte del av bidraget. 2011 skärpte och förtydligade regeringen reglerna och 60 procent av bidraget öronmärktes, till arbetsgivarna.

Men trots skärpningen försöker Praktiska kringgå regelverket, genom att ringa upp arbetsgivare och be dem skänka pengar till skolan.

– Vi yrkeslärare blev ombedda att kontakta praktikplatserna för att fråga om skolan kunde få pengarna, men jag vägrade eftersom pengarna var öronmärkta för branschen, säger en anonym bygglärare.

Byggläroarens vittnesmål bekräftas av Ingrid Berglund vid Stockholms universitet, som för Skolverkets räkning utrett hur statsbidraget använts.

– Arbetsgivare som fick enkäten ringde upp och var upprörda. En del berättade att de inte fått något bidrag alls för sina praktikanter. En del berättade att de fått ett inbetalningskort från skolan på samma summa som statsbidraget, som de ombetts betala till skolan, säger hon.

Statsbidraget höjdes nyligen. I dag får arbetsgivaren/handledaren upp till 57 500 kronor per år/elev, och 10 000 går till gymnasieskolan.

Förutom lärlingsbidraget, får alla friskolor med bygg- och anläggningsprogram 112 400 kronor från elevens hemkommun i elevpeng per skolår. ●

Källor:

- Rapport: "Arbetsgivarnas användning av statsbidraget för gymnasial lärlingsutbildning och deras erfarenheter av att ta emot gymnasiala lärlingselever." Stockholms universitet/Skolverket (2013).
- Rapport: "Åtta tillsynsrapporter från Skolinspektionen" (finns på www.skolinspektionen.se) (2013-2014).
- Rapport: "En utbildningspolitik för ungas etablering på arbetsmarknaden" (LO, 2013).
- Bok: "Den stora omvandlingen" Kent Werne, mfl.

www.big-gruppen.com

BIG
GRUPPEN

Think BIG!

BIG-GRUPPEN är Nordens ledande fristående bygg- och industriedja med över 40 yrkesbutiker och lokala lager i Norge och i Sverige.

BIG-gruppen ger dig alla de stordriftsfördelar som bara en större kedja kan erbjuda med bland annat import och volyminköp utan fördyrande mellanled direkt från ledande tillverkare i världen, rationella och kostnadsbesparande IT-lösningar samt resurser för tecknande av både svenska och nordiska storkundsavtal.

Samtidigt har du tillgång till alla fördelar hos starka lokala företag med unik kompetens, flexibilitet, stort engagemang, lokal närvaro med lager, butik och kundunika lösningar.

Det bästa från två affärsmodeller helt enkelt.

Think BIG! 100.000-tals företagskunder kan inte ha fel. Kontakta oss gärna för mer information.

FISKARS®

Hos oss hittar du Fiskars lätta, starka, smarta och funktionella redskap för proffs.

Sverige Eskilstuna IP Industripartner Gislaved Emil P Gävle Maskin & Verktyg Göteborg/Hisings Backa Prevox Göteborg/Sisjön Prevox Götene Movab Halmstad IMAB Helsingborg IMAB Jönköping Sohlbergs Kalmar Lundgrens Jäm Ljungby Sohlbergs Malmö Prevox Markaryd Markaryds Jäm Skene Skene Jäm Skövde Bygg & Industripartner Skaraborg Stockholm/Bromma Flinks Jäm Stockholm/Globen Flinks Jäm Stockholm/Hornsberg Flinks Jäm Stockholm/Solna Lundqvist Maskin & Verktyg/Svetsmaskinservice Stockholm/Sätra Flinks Jäm Stockholm/Täby Täby Jäm Stockholm/Upplands Väsby Lundqvist Maskin & Verktyg/Svetsmaskinservice Stockholm/Vällingby Toolcom Stockholm/Västberga Lundqvist Maskin & Verktyg/Svetsmaskinservice Uppsala Maskin & Verktyg Vimmerby Albins Västerås Maskin & Verktyg Växjö Stål & Verktyg Örebro Skydd & Verktyg i Örebro Norge Kyvik Industrivarehuset - Lunna - OH Bøe & Søner - Tingstad